

Διεθνές Συνέδριο για την Ενδοοικογενειακή Βία

Κύπρος: Λευκωσία 26-30 Νοεμβρίου 2000

Σκοποί του Συνεδρίου: Μελέτη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στη σύγχρονη μορφή του. Ανταλλαγή πληροφοριών για δράσεις και πολιτικές στις διάφορες χώρες. Εθνικά και διεθνή δίκτυα.

Ενημέρωση εθελοντών και επαγγελματιών για τις νέες μεθόδους αντιμετώπισης του φαινομένου.

Η Πρόεδρος του Συνδέσμου μας, και Επίτιμος Πρόεδρος της Διεθνούς Ένωσης Γυναικών, Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, απηύθυνε χαιρετισμό στο Συνέδριο.

Οι ομιλίες από ειδικούς, άνδρες και γυναίκες, αφορούσαν, μεταξύ άλλων, και τις πολιτικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, τη νομοθετική αντιμετώπιση, τον θετικό και τον αρνητικό ρόλο των Μ.Μ.Ε, το ρόλο της αστυνομίας και των δικαστηρίων, την αντιμετώπιση των θυμάτων, τα μέτρα που αφορούν τους άνδρες, δράστες βίαιης συμπεριφοράς. Την ενδοοικογενειακή βία και την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακόμη και τις επιπτώσεις στα παιδιά που βιώνουν το φαινόμενο.

Ανακοινώθηκαν αποτελέσματα ερευνών και αναφέρθηκαν κλινικές εμπειρίες. Νεαροί εγκληματίες στην Ταϊλάνδη. Σκληρές σωματικές τιμωρίες παιδιών από τις οικογένειές τους για λόγους «πειθαρχίας» στη Βραζιλία.

Η σεξουαλική βία στην οικογένεια.

Ο αιμομεικτικός βιασμός.

Έλαβαν μέρος κοινωνιολόγοι, νομικοί, ψυχολόγοι, ψυχοθεραπευτές, δικηγόροι, δικαστές, αστυνομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, υπεύθυνοι καταφυγίων κακοποιημένων γυναικών. Εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων από πολλές χώρες.

Εκ μέρους του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας μίλησε η δικηγόρος και μέλος του Δ.Σ. Έλια Κολοκυθά. Παραθέτουμε απόσπασμα της ομιλίας της.

Η βία στην καθημερινή ζωή των γυναικών.

Το Νομικό Συμβουλευτικό του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας

Της Έλιας Κολοκυθά

Προσπάθησα να σας δώσω, όσο γινόταν πιο σύντομα, μια πανοραμική εικόνα βίας καθημερινής, πραγματικής. Το Συμβουλευτικό ήτανε και είναι μια προσπάθεια γυναικείας αλληλεγγύης. Η γυναικεία αλληλεγγύη είναι η προϋπόθεση για όλα τα κινήματα και όλες τις επαναστάσεις των γυναικών. Αλλιώς περπατούμε σε δρόμους ανδρικής εξουσίας, μακριά από δημοκρατίες ισότητας και σοσιαλισμούς με ανθρώπινο πρόσωπο. Ζητούν βοήθεια γυναίκες από γυναίκες.

Σημειώνω πως σ' αυτές τις προσπάθειες αλληλεγγύης πρέπει να είμαστε σεμνές και απλές, χωρίς σοφολογιότητα επιστημοσύνη και χωρίς φεμινιστική τρομοκρατία. Αν

μένουν στις οικογένειες της βίας, είναι γιατί δεν έχουν πού να πάνε ή γιατί φοβούνται την ερημιά ή για χίλιους άλλους λόγους. Πρώτα απ' όλα γιατί είναι γυναίκες. Μιλούν και έχουν πολλά να πουν, είναι έξυπνες και έχουν χιούμορ, όταν περάσει η πρώτη συγκίνηση. Για μένα είναι φίλες και τους χρωστώ πολλά. Βρίσκονταν σε φυλακή και περίμεναν ακόμη και το δεσμοφύλακα, όπως διηγείται πως τον περίμενε κάποιος σ' ένα κελί σε χώρα της Λατινικής Αμερικής. Ήτανε μια παρουσία ανθρώπινη, λέει. Γυναίκες που δέχτηκαν βία γράφανε μετά, όταν βγήκανε από τη φυλακή των σπιτιών. Πολλά καταλαβαίνει κανείς απ' αυτά τα κείμενα. Πολλά κι από τις γυναίκες που ρωτούν: γιατί.

Προσπάθησα να καταλάβω. Η βία και οι αιτίες της απασχόλησαν την UNESCO από το 1975. Ατέλειωτη η βιβλιογραφία: 650 τίτλοι μόνο από την International Bibliographic Survey, για τη δεκαετία 1980-1990.

Πολλές γυναίκες ερευνητρίες πάνε πίσω στην εποχή της συλλογής των καρπών, στους άνδρες κυνηγούς – κάπου λένε στη νεολιθική εποχή η γυναίκα έχασε δικαιώματα και εξουσία. Δεν πιστεύω ότι όσα έγιναν τόσες χιλιάδες χρόνια πριν απαντούν σε απορίες και πείθουν πως, όπως σωστά αναφέρει η Christine Delphy, κάποτε υπήρξε μια χρυσή εποχή μητριαρχίας για τις γυναίκες. Αυτές οι ανακατασκευές μιας μητρικής παντοδυναμίας είναι γεμάτες τρύπες και κενά. Για τον απλούστατο λόγο ότι δεν γνωρίζουμε και δεν θα γνωρίσουμε ποτέ την αυγή της ανθρωπότητας. Αυτά τα κενά τα γεμίζει ο καθένας με τις φαντασιώσεις του, εκείνοι της πατριαρχίας με τις δικές τους, και οι φεμινίστριες με τις τελείως αντίθετες.

Ποιοι ήταν οι βίαιοι άνδρες – σύντροφοι των γυναικών, αυτοί που ο Έλληνας νομοθέτης αντιμετωπίζει ακόμη με γενικές διατάξεις, όταν κτυπούν, απειλούν εγκαταλείπουν τις γυναίκες αβοήθητες με τα παιδιά; Ήταν άνδρες σαν όλους; οι πλησίον μας, όπως λέει η Agnes Heller, καλώντας τις γυναίκες με ευαγγελικά αισθήματα. Νεότερη, η Nahoum Grappe, λέει κι εκείνη πως ο φεμινισμός πρέπει να σκέφτεται όχι μόνο το βιαστή αλλά και τη μητέρα του. Το βλέμμα του οίκτου είναι, γράφει: «αναγκαία τραγική, αδιανόητη ίσως απάντηση στο έγκλημα, να παρηγορούμε και τον εγκληματία. Γίνονται προσπάθειες συμπάρστασης και βοήθειας στους βίαιους άνδρες».

Οι γυναίκες που μου μίλησαν είχανε μεγάλα αποθέματα μητρικής κατανόησης, όχι μαζοχισμό, αλλά κατανόηση, καλοσύνη, υπομονή. Κάποιοι άνδρες ήτανε ψυχικά ταραγμένοι, ψυχοπαθητικοί, όπως λέγονται, περίεργοι, με συμπεριφορές και τρόπους ακατανόητους και ακατονόητους. Αυτοί οι άνθρωποι δεν ξέρουμε από πού έρχονται και πού πάνε. Στην απόρριψη, στον εξευτελισμό, στο θάνατο. Χρειάζονται συμπάρσταση, λένε οι ειδικοί, οι φίλοι, οι συγγενείς, οι γυναίκες τους.

Είδα πολλούς τέτοιους άνδρες. Και οι γυναίκες τους σε απόγνωση, μπροστά σε βία ανεξήγητη, έδειχναν κατανόηση, συμπάρσταση, αναφορά σε δύσκολα παιδικά χρόνια. «Κι οι ναζήδες κάποτε παιδιά ήταν». «Σαν εσαυτής της χούντας ο δικός μου. Τον έδερνε η μάνα του, δέρνει κι αυτός εμένα». Συχνά οι αναφορές σε άσχημα παιδικά χρόνια ή σε κάποιες βαριές αρρώστιες της οικογένειας γίνονται με διάθεση στοργής και συγγνώμης, πάντα όμως με απόγνωση για το αδιέξοδο.

Όμως, κι ως με συγχωρέσουν οι ειδικοί που για το θέμα της ευθύνης στις σχέσεις των ζευγαριών εξηγούν με πολλή κατανόηση τις ανδρικές συμπεριφορές. Βρίσκω συχνά τα όρια άσκησης εξουσίας, διάθεσης «υποδούλωσης» και ψυχοπαθητικής προσωπικότητας» θολά και συγκεχυμένα. Ο Maurice Godelier, ένας ανθρωπολόγος, που έμεινε χρόνια στη Νέα Γουινέα και μελέτησε τη φυλή των Baruyas, εξηγεί, στο βιβλίο του «Πώς κατασκευάζονται οι μεγάλοι άνδρες», ότι αυτοί οι άνδρες πιστεύουν πως είναι μεγάλοι στο φαντασιακό τους, και έτσι καταφέρνουν και να εξασφαλίζουν και νομιμοποιούν την εξου-

σία τους στις γυναίκες. Κι είμαστε όλοι Baruyas, κοιτάξτε γύρω σας, για να βεβαιωθείτε.

Πώς να καταλήξω; Ποια συμπεράσματα, ποιες προτάσεις, ποιες ανησυχίες για το παρόν και το μέλλον μας; Ποιοι δρόμοι υπάρχουν, ώστε να προλάβουμε τη βία; Πώς να μάθουμε να μην τη δεχόμαστε στις άπειρες καθημερινές μορφές της, πριν γίνει τραγική κι ανεπανόρθωτη;

«Πρέπει να φτάσουμε όχι μόνο σε μια πραγματική ανεξαρτησία, σε σχέση με τους άνδρες, αλλά σε μια καινούρια σχέση με τον εαυτό μας». Έτσι έλεγε ο Antonio Gramsci, μέγας του αιώνα, που δεν ζει πια, για τις γυναίκες. Όλες που ζήτησαν συμπάρσταση νομική και άλλη, επιθυμούσαν να βρουν τον εαυτό τους, την αυτονομία τους. Δεν ήταν εύκολο, πιο πολύ για τις μεγάλες. Αλλά και κείνες είχανε ένα λόγο περήφανο, μια στοργή για την ανωριμότητα και την ανασφάλεια του συντρόφου τους. Άνδρες σε κρίση ηλικίας πολλοί. Ανασφάλεια, φόβο για τα γηρατειά, κρίσεις εμμηνοπαύσεως δεν είδα στις γυναίκες. Έκαναν ό,τι μπορούσαν οι γυναίκες, για να στηρίξουν, να παρηγορήσουν, να βοηθήσουν. «Έλα», έλεγε κάποια σ' ένα ξελογιασμένο καπετάνιο. «Τώρα έφτασε η βάρκα μας στο λιμάνι. Ξέμπαρκος είσαι, δεν είναι εύκολο βέβαια για σένα, όμως έχουμε το σπίτι μας, τα παιδιά μας, ησύχασε ... κι εγώ είμαι εδώ». Έγραφε και ποιήματα η καπετάνισσα. Χρόνια μοναχή, μεγάλωνε τα παιδιά της. Αυτά από τις παλιές, τις μεγάλες.

Οι νέες θέλουνε «το γάμο συναπάντημα». Δε θέλουνε το γάμο «σύμβαση» και «φυλακή». Αποφασίζουν να ζήσουν μοναχές ή διαλέγουν με προσοχή σύντροφο, βρίσκουν δουλειά στον κόσμο της ανεργίας, μεγαλώνουν παιδιά που δεν είναι περιθωριακά - παιδιά διαζευγμένων γονέων, αλλά έξυπνα παιδιά χειραφετημένων μητέρων.

Και το πιο μικρό βήμα από κάθε γυναίκα για κείνη και τις άλλες είναι σημαντικό. Αλλά η βία δεν είναι ιδιωτική υπόθεση. Ζούμε σε μιά εποχή που η βία ξεκινά από παντού.

Ποια συμπεράσματα, ποιες προτάσεις για το παρόν και το μέλλον μας;

Χρειάζονται πολιτικές τόλμης και φαντασίας μέσα στα κόμματα κι έξω απ'τα κόμματα, αγώνες πολλοί μαζί μ'εκείνους του άλλου μισού του ουρανού, τους άνδρες. Η βία είναι ένα μεγάλο κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα.

Χρειάζονται ριζικές αλλαγές στις δομές της κοινωνίας, αλλαγές στην κορυφή της πυραμίδας, εκεί που βρίσκονται οι προνομιούχοι, και στη βάση, εκεί που βρίσκονται εκείνοι που συνθλίβει η εκμετάλλευση και η βία, οι γυναίκες.

Ρώτησαν την Ortensia Allende, τη γυναίκα του Salvador Allende. «Είστε 83 χρονών, πώς κρίνετε τον αιώνα που έφυγε;».

«Σαν εκείνο με τις χαμένες χίμαιρες. Έχουμε όμως ανάγκη από όνειρα και ιδανικά».

Σ' αυτό τον αιώνα δεν λείψανε. Κι αυτό είναι το μοναδικό θετικό σημείο. Σαν ιδανικά δεν μας απομένουν παρά η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η κοινωνική δικαιοσύνη».

Γι' αυτό αγωνιζόμαστε και βρισκόμαστε στην Κύπρο σήμερα.